

Foreningen til **U**dvikling af **A**lderdommens **M**uligheder
- en forening for de uprøvede ideer og projekter

Vor sol er bleven kold

Referater af FUAM-møder

Hvornår blev de gamle ældre?

Bøj de kolde regler med sund fornuft
Aktuelle noter

3

26. årgang
December 2006

Bestyrelse

Knud Ramian	8627 4042
Tove Holm (sekretær)	8617 9065
Søren-Peter Pedersen (kasserer)	8613 4788
Traute Larsen	8615 5917
Klara Juul-Madsen	8625 6049
Kirsten Trollegaard Jørgensen	8636 2511
Irma Magnussen	8625 9804

Suppleanter:

Birthe Grønhøj	8652 3224
Børge Helmer	8627 2900

Redaktør

Traute Larsen, Duevej 17, 8210 Århus V
Tlf.: 8615 5917 E-mail: traute@mobilixnet.dk

Layout og sats:
Børge Helmer, Storhøjvej 16, 8320 Mårslet
Tlf.: 8627 2900 E-mail: bh@borge-helmer.dk

Sidste frist for stof til Nyhedsbrev nr. 2007:
9. februar 2007

Læs i dette nummer

Leder: Vor sol er bleven kold	3
Referat af FUAM-møderne i efteråret 2006	4
Mange ældre har søvnforstyrrelser	6
Hvornår blev de gamle ældre?	7
Viden er magt	11
Ældre og medicin (ÆldreForums årsberetning)	13
Bøj de kolde regler med sund fornuft.	14
Aktuelle noter.	17
Frivilligt arbejde lever af lyst og dør af pligt.	22
Indkaldelse til generalforsamling den 14. februar	26
Kommende møder	27

Vor sol er bleven kold

Johannes V. Jensens solhvervsdigt dukker op her ved slutningen af året, hvor vi har haft en usædvanlig mild oktober. Det er en tid, hvor vi tænker tilbage på året, der gik, og året der kommer.

FUAM's år har – som det plejer – været præget af stille og rolig eftertanke, samtaler og diskussioner om de ting, der er aktuelle i samfundet. I FUAM, der mødes i Møllestien, har vi forsøgt at få hold på diskussionerne om Velfærd – er det noget vi har, og som vi frygter at miste?

Vi fortsatte med at gå ind på mere lokale emner om velfærd for de gamle i Århus kommune, der på papiret har smukke ”værdier”, som alle kommunens ansatte skal leve op til: Troværdighed, Respekt og Engagement.

Vi kunne også forestille os, at de kom til at gælde på landsplan. Hvis de enkelte ministerier levede op til disse idealer – og statsministeren var vist den første til at indlede en værdidebat – ville vi ikke se så mange ”sager” dukke op, hvor det enkelte menneske er blevet mødt med alt andet end respekt.

Efter mange års kontakt til flygtninge og indvandrere fokuserer jeg især på integrationsministeriet og udlændingestyrelsen, som nu er kommet til at hedde udlændingesservice i håb

om, at vi så lettere vil sluge de kameleler, den serverer. Hvor er respekten for den enkelte, for børnene i asylcentrene (og de voksne for den sags skyld også), og hvor er troværdigheden i forhold til de mange flotte ord, der bliver taget frem ved festlige lejligheder? Engagementet er der ganske tydeligt: Det går ud på, at vi skal se at komme af med så mange som muligt.

I den seneste udgave af ÆldreForum er temaet Ældre og Frivillighed, og formanden, Poul Riis omtaler ”Det gode medborgerskab” forstået som et vidtstrakt naboskab, der ved større opmærksomhed med mennesker imellem kan genskabe nogle af de tabte relationer.” Han ser det som en lige så værdifuld indsats som den ”organiserede frivillighed”.

I kirken lyder det i en bøn: ”og lad den indbyrdes kærlighed blive levende i vore hjerter”.

Det er en universel bøn, som ikke blot gælder kristne, men også mennesker, der bekender sig til andre religioner – og også ateister.

Min bøn for det nye år er globalt: *En mere fredelig verden, lokalt: mere tolerance overfor medmennesket, for den enkelte: fred i familien og fred i sindet.*

Tove Holm

Efterårets FUAM-møder

Vi er ikke så mange til FUAM's møder og prøver derfor en mødeform, der aktiverer deltagerne. Derved undgår vi også at skulle bede nogen om at forberede oplæg, som der ikke er så mange til at høre på.

Onsdag den 13. september 2006 spillede vi Århus kommunes nyudviklede værdispil, som FUAM har fået overladt et eksemplar af gennem Magistratens 3. afdeling.

Vi fordelte os ved to borde og spillede efter de gældende regler. Det indelbar, at vi kom i en række situationer, hvor vi skulle tage stilling til situationer, som personalet ved Lokalcentrene møder i deres daglige arbejde. Det var svært for os at vælge den fremgangsmåde, vi ville pege på. Vi skiftedes til at trække kort og fortælle om vort forslag til at klare den situation, som kortet fortalte os, vi var kommet i. Imens kunne de andre ved bordet komme med deres iagttagelser, om

den pågældende spiller havde udvist troværdighed, respekt og/eller engagement.

De situationer (Cases), som kortet ridsede op, virkede meget hverdagsagtige og troværdige, hvilket ikke gjorde spillet lettere. Vi kom kun igennem bordet rundt en enkelt gang, da der var meget at tale om og kommentere. Vi kunne godt spille meget længere end den time, vi havde sat af, blev vi enige om, så der er stof til flere møder. ...eller var det 5 kvarter??

Onsdag den 11. oktober 2006 gennemgik vi emnet Troværdighed:
Hvad vil vi gerne kunne tro på, forstået som stole på.

Ret hurtigt kom emnet politikernes troværdighed op på tavlen efterfulgt af personalets troværdighed. Herefter fulgte lægernes troværdighed og diverse råds troværdighed. Det er også afgørende at kunne stole på de pårørendes troværdighed, så de kom op på tavlen, og til sidst kom de svage ældres egen troværdighed op.

Alle 9 deltagere fik to sedler til at markere deres to prioriteter, hvilket blev til:

Omsorgspersonalets troværdighed
8 markeringer

Politikernes og diverse råds troværdighed fik *3 markeringer*

Lægernes og pårørendes troværdighed fik *2 markeringer*

Prioriteringerne viser, at vi er meget afhængige af det omsorgspersonale, som passer samfundets gamle og sva-

ge. At vi skal kunne stole på dem er afgørende for troværdighed til hele systemet.

Onsdag den 8. november 2006 var emnet:
Hvilken form for respekt kan vi ønske?

Ret hurtigt kom det frem, at respekten bør gå begge veje, og at hjælperen og den, der skal hjælpes, er i øjenhøjde. Hjælperen skal have respekt for den enkelte, og der må ikke tales ned til de gamle.

Er uddannelsen af personalet, der skal hjælpe de svageste, god nok? Vi mener, at det er vigtigt, at personalet er veluddannet, og at kommunikation indgår i uddannelsen.

Det er også vigtigt, at der tales højt, tydeligt og ikke for hurtigt, for at gamle mennesker skal have en chance for at forstå det talte.

Det er et stort problem, at der er mangel på arbejdskraft til lokalcentre, der burde være meget mere re-

spekt om arbejdet som sosuhjælper og sosuassistent, og vi synes også de fortjener en god løn. Hvis lønnen steg, ville respekten også stige.

De nøgleord vi fik op på tavlen omkring former for respekt var:

Gensidighed, som fik 5 markeringer

Øjenhøjde med 4 markeringer

Fordumsfri med 4 markeringer

Indføling med 10 markeringer

Kulturforskellighed med 1 markering

Værdisæt, som ikke fik nogen markering

Mange Ældre har søvnforstyrrelser

Op mod halvdelen af ældre over 65 år lider under søvnforstyrrelser.

Det kan være vanskeligheder med at falde i søvn, med at sove igennem og tidlig morgenvågning samt træthed og søvnanfald om dagen skriver overlæge, **dr.med. Poul Jennum i Gerontologi 2006, nr. 2.**

Andre søvnproblemer kan være rastløse ben og søvnapnø. Poul Jennum

er overlæge ved Center for søvnmedicinske sygdomme og gennemgår de mest alvorlige søvnproblemer. De enkelte problemer kan ikke anses for isolerede, og derfor er det vigtigt, at lægen får en komplet beskrivelse af søvnen for at kunne afklare forhold, der kan medvirke til den dårlige søvntilstand. Det, der kaldes dårlig søvnhygiejne er en hyppig årsag til søvnforstyrrelser: Uregelmæssig søvnvågen rytme medfører uregelmæssig

søvn. Sen indtagelse af kaffe og te kan modvirke søvn. Alkohol, især hvis det indtages om aftenen, medfører hurtigere indsovning, men reducerer REM-søvnen og splitter søvnen op med et øget antal opvågninger.

Søvnløshed er det hyppigste søvnproblem hos ældre. Det kan også være subjektiv fornemmelse for manglende søvn og problemer med at sove ind og vågne mange gange. Mange faktorer påvirker søvnrytmen. De generelle råd, som anbefales, er regelmæssig sengerutine og ikke være for

meget i sengen. Det er meget vigtigt med daglig aktivitet og motion og at undgå alkohol, nikotin og koffein før sengetid. Dårlig søvn gennem længere tid nedsætter livskvaliteten, derfor tilrådes det, at man forsøger at udrede årsagerne.

Artiklen i Gerontologi angiver en lang liste over søvnproblemer og henviser til den nyeste forskning samt behandlingsovervejelser.

TL

Aktuelle Noter nr.13

Folkepensionen 50 år

Den 26. september 1956 traf et flertal i Folketinget en historisk beslutning: Alle over 67 år skulle have ret til en minimumsydelse af den såkaldte folkepension. I dag er aldersgrænsen 65 år, men vil langsomt blive hævet til 67 år igen som følge af velfærdsforliget. I 1964 vedtog man fuld folkepension til alle, uanset hvor meget skat, man

havde indbetalt gennem livet. I samme årti blev ATP indført. Efterlønnen kom først i 1978. I 1980 kom Lønmodtagernes Dyrtidsfond. Og fra 1980'erne og fremefter blev stort set alle lønmodtagere dækket af arbejdsmarkedspensioner. I perioden 1997-2004 skete der tillige indbetaling til SP, Den midlertidige pensionsopsparing, der var på 1 pct. af indkomsten.

Dato 26.9.2006.

Aktuelle Noter nr. 14

Inkontinens-gennembrud

Et dansk forskerhold har opnået internationalt gennembrud i behandlingen af inkontinens, som op mod 500.000 danske kvinder lider af. Ved hjælp af et patienteret vibrationsapparat kan lægerne uden operation helbrede syv ud af ti kvinder, der ikke kan holde på vandet. "Vi ønsker ikke at skuffe nogle patienter med et falsk håb, men det er svært at bevare pessimismen. Vi har fundet en såre enkel, men fantastisk metode, hvor man kickstarter bækkenbunden. Træning virker desværre ikke for særligt mange, idet de i årevis ikke har haft 'kontakt' med musklerne. Vibrationen genopretter forbindelsen", siger overlæge, dr. med. *Jens Sønksen*, Amtssygehuset i Herlev. Han har tidligere opnået verdensberømmelse ved at gøre lamme mænd til fædre.

Kilde: Morgenavisen Jyllands-Posten 26.10.2006

Hvornår blev de gamle ældre?

*I dag er de gamle ældre end de ældre, men de kaldes som regel alle de ældre
Hvordan er det gået til?*

Af Charlotte Wien

Der er en pudsig finurlighed i det danske sprog: En gammel mand er ældre end en ældre mand. Ifølge den grammatiske logik og gradbøjningen af tillægsordet gammel (ældre -ældst) skulle det ellers være omvendt.

Besyderlighedens årsag er, at man på dansk kan benytte tillægsordenes komparativform i både en relativ betydning (*han er ældre end hende*) og en absolut betydning (*en ældre mand*). Vi bruger den absolutte betydning, når vi taler om *den ældre mand*, men opfatter ham som *yngre* end den gamle mand. At kalde en person for *gammel* virker nedsættende, men at kalde en person *ældre* har (endnu?) ikke samme negative klang.

Sådan har det imidlertid ikke altid været. Anne Leonora Blaakilde argumenterer i bogen *Den store fortælling om alderdommen* for, at skiftet mellem betegnelserne *gammel* og *ældre* er sket i forrige århun-

drede. En mere præcis tidsangivelse af, hvornår man begyndte at foretage denne omskrivning, er der imidlertid ikke nogen, der har givet sig i kast med at fastslå.

Sproglige reparationer

Vi ved, at sproglige reparationer - som det hedder, når et sprogligt begreb bliver udskiftet med et andet - finder sted, når det gamle begreb har fået en negativ klang. Når der er tale om begreber, der beskriver en bestemt grup-

pe i samfundet, opstår denne sproglige slitage ofte, fordi samfundsgruppen er blevet marginaliseret, eller fordi dens særlige kendetegn er blevet tabu. Hvis man kan tidsfæste, hvornår i det 20. århundrede det blev forbundet med social deroute at være gammel, har man således en god indikator for, hvornår den sproglige udskiftning fandt sted.

I forbindelse med undersøgelsen *Ældre billedet i medierne gennem 50 år* blev det relativt hurtigt klart, at den sproglige reparation - fra gammel til ældre - fandt sted mellem 1953 og 2003. Det var derfor oplagt at benytte denne undersøgelse

Ældre billedet i medierne gennem 50 år

- en undersøgelse af ældrestereotyper i dagbladene fra 1953 til 2003
Er skrevet af lektor ph.d. Charlotte Wien og udgivet på Syddansk Universitet i 2005. Udgivelsen er støttet af Styrelsen for Social Service, ÆldreForum og Socialministeriet. Artiklen er skrevet af Charlotte Wien til det videnskabelige tidsskrift Gerontologi 2006, nr.3 og bringes her med forfatterens tilladelse. Artiklen er ledsaget af en række henvisninger til liste over kildemateriale, som er udeladt i FUAM, men kan ses i tidsskriftet Gerontologi nr.3 og i bogen *Ældre billedet i medierne gennem 50 år*. Charlotte Wien forsker og underviser i journalistik ved Syddansk Universitet og arbejder på en ny undersøgelse af mediernes dækning af ældreområdet.

ses datamateriale til at indkredse tidspunktet mere præcist.

Undersøgelsen bygger på 1.672 avisartikler (incl. navnestof), der alle handler om ældre eller skønnes at være særligt relevante for ældre. Artiklerne stammer fra seks stikprøver i fem dagblade i perioden 1953-2003. Materialet er analyseret både kvantitativt og kvalitativt, og det er primært brugt til at undersøge forskellige stereotype beskrivelser af de ældre. For at kunne undersøge den sproglige reparation af de anvendte samlebetegnelser er hele materialet gennemgået en ekstra gang, og et par studentermedhjælpere har markeret, hver gang der optræder en samlebetegnelse for ældre mennesker. Materialet indeholder således alt i alt ca. 1.100 anvendelser af samlebetegnelser.

Mange betegnelser går naturligvis igen, så de 1.100 fundne anvendelser er sorteret i to omgange: Først i forhold til hvor hyppigt, hvilke betegnelser blev anvendt og på hvilket tidspunkt. Dernæst er de sorteret i forhold til samlebetegnelsernes emne.

Da de gamle blev ældre

Under den første sortering viste der sig hurtigt nogle spændende mønstre. For det første at den sproglige reparation er sket omkring 1970. Før 1970 var det tilsyneladende ikke nedsættende at tale om ældre mennesker som gamle mennesker. Aviserne benyttede i hvert fald gerne betegnelsen gammel i portrætter, hvor man typisk skriver pæne ting om den portrætterede person. Men omkring 1970 ophørte det tilsyneladende at

være god latin at kalde mennesker for gamle, eftersom betegnelsen blev skiftet ud med betegnelsen *ældre*.

Jeg kan naturligvis ikke give en udømmende forklaring på, hvorfor det netop skete omkring 1970 - sådanne ændringer er altid yderst komplekse - men jeg kan give et kvalificeret bud på dele af forklaringen.

I perioden fra 1950 til 1970 skete der store ændringer i Danmark: Landet forandrede sig fra at være et landbrugssamfund til at blive et industrisamfund. Denne omvæltning satte sig mange forskellige aftryk, og et af aftrykkene ser ud til at være sprogligt: Nemlig udskiftningen af betegnelsen *gammel*.

I landbrugssamfundet omgærdedes ældre mennesker med stor respekt, fordi alder var lig med erfaring. Og erfaring var der stort behov for: Det var eksempelvis helt afgørende for gårdens økonomi og dermed hele familiens velbefindende, at en havde begreb om, hvad der burde sås hvor og hvornår, hvornår afgrøderne skulle høstes, hvordan forrådet kunne konserveres, samt hvad besætningen af svin, høns, heste og køer kunne fejle, og hvordan de kunne helbredes. Erfaring havde af den grund stor værdi.

Overgangen fra landbrugssamfund til industrisamfund betød, at både de ældre og børnene forsvandt fra arbejdsmarkedet - dvs. det daglige arbejde på gården - og måtte dermed mere eller mindre passivt forsørges. Opbygningen af velfærdsstaten indbar, at den passive forsørgelse blev sat i system: Der blev indført fuld folkepension til alle i slutningen af 1950'erne, de første hjemmehjælp-

sordninger dukkede op, og i 1960erne nærmest eksploderede byggeriet af plejehjem.

De ældres forsvinden fra arbejdsmarkedet medførte desuden, at deres erfaring ikke længere havde samme værdi for de yngre generationer som tidligere. Da den erfaringsbaserede viden således mistede sin status, havde det at være gammel ikke længere nogen kvalitet. I løbet af årene medførte denne udvikling, at den respekt, der tidligere havde stået om gamle mennesker, forsvandt. Men ikke nok med, at den forsvandt, den blev også i nogen omfang erstattet af en mere negativt ladet opfattelse af de gamle som plejkrævende mennesker.

Den velmenende velfærdsstat havde tilsyneladende en bagside: Det var vanskeligt både at blive passivt forsørget og at opnå omgivelsernes respekt. De ældre blev en marginaliseret samfundsgruppe, der ofte blev betragtet som svag. Heri findes formentlig årsagen til den omtalte sproglige reparation: Betegnelsen *gammel* havde fået nogle negative konnotationer, så det ikke længere var pænt at kalde nogen for *gammel*. Der var behov for en sproglig reparation, og dermed blev de gamle mennesker *ældre*.

Store befolkningsgrupper

Selv om den institutionelle udvikling i 1960ernes Danmark spiller en væsentlig rolle for den sproglige reparation, var den ikke ene om at slide betegnelsen *gammel* op. Det spillede givetvis også en rolle, at de ældre ikke rigtig var på dagsordenen i slutningen af 1960erne. I stedet var de unge i

centrum: De var dem, der satte dagsordenen i forhold til musik, mode, nye familieformer, madvaner osv.

Det er interessant, at samfundets øjne omkring 1970 ikke længere hvilede så meget på de ældre som tidligere. Vi ved fra amerikanske undersøgelser, at når en gruppe i samfundet er meget stor, betydningsfuld og synlig, har det i sig selv en positiv effekt på den måde, gruppen beskrives på af andre grupper. Beskrivelserne bliver ganske enkelt mindre stereotype og mere varierede - det kan måles helt ned i antallet af forskellige samlebetegnelser, der bliver brugt til at beskrive gruppen med.

I datamaterialet kan man se et markant fald i såvel antallet af artikler fra perioden omkring 1970, der handler om ældre, som i antallet og variationen af de forskellige samlebetegnelser, der bliver brugt om de ældre. Billedet af de ældre var med andre ord relativt stereotyp og byggede på ret få artikler - hvoraf de ældre stort set ikke bidrog selv. Også i den forstand var de gamle blevet marginaliseret. Man kan derfor ikke udelukke, at medie billedet af de ældre også var med til at slide betegnelsen *gamle* op, og det øgede behovet for en ny betegnelse, nemlig ordet *ældre*.

Bliver de ældre til seniorer?

Blaakilde skrev i 1999, at hun så tegn på, at betegnelsen *ældre* var ved at blive udskiftet med betegnelsen *senior*. En påstand, som helt oplagt kan afprøves mod den sidste halvdel af mit datamateriale. Den institutionelle indretning af den danske velfærdsstat er ikke blevet ændret grundlæg-

gende siden 1970, hvor betegnelsen ældre vandt indpas. Undersøgelsen af senere sproglige udskiftninger kan derfor ikke - ligesom udskiftningen af betegnelsen gamle - begrundes med grundlæggende samfundsomvæltninger. Derfor starter efterforskningen et andet sted, nemlig ved mediernes måde at skrive om de ældre på.

I forhold til perioden omkring 1970 viser materialet en helt anderledes ordrigthed fra begyndelsen af 1980erne og i 1990erne. Her var der igen (som i 1950ernes landbrugssamfund) stor variation i avisernes brug af samlebetegnelser om ældre: For eksempel dukkede betegnelser som *seniorer* og *de gråsprængte* op i perioden. *De ældre* kom igen på banen, og den større sproglige variation var med til at afmarginalisere gruppen.

Aktiveringen af de ældre var dog ikke udelukkende et sprogligt fænomen: I perioden fra begyndelsen af 1980erne til begyndelsen af 1990erne tog de ældre til genmæle mod den omfattende klientgørelse, de havde været udsat for i kølvandet på dannelsen af velfærdsstaten og afviklingen af landbrugssamfundet. Katalysatoren kan meget vel have været den såkaldte Ældrekommission, som udgav en række rapporter i begyndelsen af 1980erne. De gav i hvert fald anledning til en helt ny ældre politik: I stedet for passiv forsørgelse og plejehjemsplads skulle de ældre tilbydes hjælp-til-selvhjælp og mulighed for at blive længst muligt i eget hjem (Ældrekommissionen 1982). Samtidig begyndte aviserne at skrive om pensionistforeninger og ældreorganisationer, der direkte kaldtes kampor-

ganer (fx *Landsforeningen af Aktive Pensionister*, *De Grå Pantere* og *C-Holdets Oprør*), og de ældre selv bidrog i langt højere grad end tidligere til debatten med læserbreve.

Man kan argumentere for, at alderdommen i dag har en anden karakter end i 1970erne, ligesom den havde en anden karakter omkring 1970, end den havde i landbrugssamfundet. Teoretisk set giver det derfor god mening at forvente endnu en sproglig reparation. Man kan forestille sig, at betegnelsen ældre er blevet slidt og for nært associeret med de passive og svage marginaliserede ældre på 1970ernes plejehjem. Betegnelser som senior kan muligvis skabe større overensstemmelse mellem de ældres virkelighed og den forestilling, sproget tillader os at have om dem.

Politikken afspejles i sproget

Selvom der påviseligt er blevet større variation i de begreber, man har brugt til at beskrive ældre mennesker med siden 1980erne, kan man ikke på baggrund af mit datamateriale med nogen ret hævde, at der rent faktisk er sket en sproglig udskiftning af betegnelsen ældre til fordel for *senior*. Men den kan stadig nå at komme - i hvert fald ville det ikke være overraskende, hvis det skete.

Sammenfattende kan man sige, at denne undersøgelse tyder på, at beskrivelsen af den ældste aldersgruppe i samfundet ændrede sig markant omkring 1970. Fra undersøgelsens start i 1950erne og frem til omkring 1970 blev mennesker i denne aldersgruppe betegnet som *gamle*. Efter skæringsperioden kaldte man den

samme aldersgruppe for *ældre* i stedet.

Nok så interessant er det naturligvis at spørge, hvorfor denne sproglige udskiftning fandt sted, og hvorfor den fandt sted netop på dette tidspunkt. Fra litteraturen ved vi, at udskiftninger finder sted, når gamle betegnelser er slidte og indeholder for mange uønskede konnotationer. Mine undersøgelser viser derudover, at udskiftningen helt overordnet kan ses som en konsekvens af to væsentlige samfundsmæssige forandringer: Dels skiftet fra landbrugsamfund til industrisamfund og dels udviklingen af velfærdsstaten. I denne overgangsfase blev de ældre marginaliseret, og de unge krævede og fik enorm opmærksomhed. Erfaringens - og dermed alderdommens - værdi blev devalueret,

og ungdommens værdier blev skattet langt mere af samtiden.

I 1980'erne og 1990'erne tog de ældre til genmæle og kæmpede sig tilbage i offentlighedens opmærksomhed. Med Ældrekommissionens rapporter i ryggen blev de svage plejehjemsboere til stærke, selvhjulpne og selviscenesættende ældre. Beskrivelsen af de ældre har således ændret sig endnu engang, men den har endnu ikke afstedkommet en sproglig udskiftning. Vi kalder stadig ældre for *ældre*.

Helt generelt må man sige, at tidsånden, den måde vi opfatter hinanden på og den førte politik, ser ud til at afspejle sig helt ned i de ord vi - og medierne - bruger om hinanden i dagligdagen.

Viden er magt

Ny teknologi på ældreområdet kan være tekniske hjælpemidler til så forskellige områder som forebyggelse af brandfare, lokaliseringssystemer for ældre, demente mennesker, der forvilder sig væk fra deres bolig, og datastuer for ældre

Ergoterapeut Lilly Jensen fra Hjælpemiddelinstitutionen slog fast på konferencen, at hjælpemidler og ny teknologi handler om at beholde kontrollen over eget liv. Målene med den nye teknologi er flere:

Temanummer om Ældre og ny teknologi baseret på konference "Ældre og ny teknologi" afholdt af Videnscenter på Ældreområdet: Alderens nye sider 2006, nr.3

Kontrol over eget liv – ingen skal bestemme, hvornår de skal gøre hvad

Selvstændighed

Bevare værdighed

Fortsat at kunne udføre hidtidige roller som pårørende, ven osv.

Fortsætte hidtidige aktiviteter, selvrealisering og medborgerskab

Hjælpemiddelinstitutionen arbejder med forsknings- og udviklingsprojek-

ter. Det er vigtigt, at udviklingen af hjælpemidler skal tilbyde muligheder for, at de ældre kan kommunikere, tolke og forstå omverdenen og derfor også, at hele den teknologiske udvikling på dette område sker i samarbejde med de ældre, sagde Lilly Jensen. Der findes oplysninger om robotter og smart-teknologi på Hjælpemiddel-instituttets hjemmeside: www.hmi.dk

Hjælpemidler kan være udstyr eller systemer, der har til formål at forbedre muligheder for aktivitet og deltagelse hos mennesker med nedsat funktionsevne.

70 pct. af alle hjælpemiddelbrugere er over 65 år

20 pct. af alle 70-årige og 50 pct. af alle 76-årige bruger hjælpemidler

Det tilsvarende tal for alle 80-årige er 77 pct.

Ældre er mest udsatte for dødsbrande sagde akademiingeniør Peter Hofman-Bang, Beredskabsstyrelsen. Det skyldes ikke, at der er flere brande. Men at de ældre reagerer dårligere ved branden, og hvis de skades, har de dårligere ved at overleve. Rygning er årsag til 60 pct. af dem, der omkommer i en brand. Udover rygning er andre hovedårsager elektriske installationer og apparater. Gode vaner grundlagt tidligere i livet kan forebygge brand. Selvslukkende elektriske apparater, selvslukkende cigaretter, røgalarmer og dertil hørende alarmer uden for boligen - her kan teknologien hjælpe og forebygge.

Den nyeste teknologi med indbyggede chips, vandrebrikker, lokaliseringsystemer, mobiltelefoner må tages i brug for at forebygge de dødsfald, som hver år sker, når demente vandrer bort og ikke bliver fundet i tide, var emnet for Margrethe Kähler, konsulent i Ældresagen. Systemerne er at se som hjælp til de ældre og ikke som overvågning, pointerede hun, det øger friheden for de demente og giver større tryghed for de ansatte.

De Ældre er meget ivrige efter at lære den nye teknologi, de kommunikerer med deres børnebørn og skaffer sig viden. Der er mere end 100 datastuer i Ældremobiliseringen, målet er 125 stuer i 2007. Brugerne anvender den nye viden som alle andre, foretager digital billedbehandling, chatter, dater og er på Messingersystemet. De ældre skal lære i trygge omgivelser, vi har elever i alle aldre, aldersrekorden er på 93 år, siger Gitte E. Olsen, sekretariatschef i Ældremobiliseringen. For mange er det ikke et problem at lære nyt, men det kan være svært at huske det, navnlig hvis der er begyndende demens. Ældremobiliseringen anbefaler de ældre at købe nyt udstyr og ikke overtage afslagne maskiner.

Under debatten anbefalede man, at kommunen også bruger e-post i kommunikation med ældre - også om helt banale meddelelser, som at hjemmehjælpen er blevet forsinket.

TL

"Aktuelle Noter" udsendes af Videnscenter på Ældreområdet

www.aeldreviden.dk

Ældre og medicin - særligt sovemedicin

ÆldreForums bøger og pjecer har høj informationsværdi og er sendt bredt ud, de er alle omtalt her i FUAM.

Årsberetningen præsenterer også forskningsresultater på ældreområdet. Mange ældre er let bytte for reklamer for naturmedicin og kosttilskud, ingen kender det præcise omfang, men det er stort inden for alle aldre.

En interviewundersøgelse i 2000 bekræfter ældres forbrug, idet 20 - 25 procent af efterlønnere og folkepensionister havde indtaget naturlægemidler eller kosttilskud inden for en fjorten-dages periode. Det er almindeligt antaget, at det er risikofrit at indtage naturlægemidler og kosttilskud, fordi det ikke er fremstillet ad kemisk vej, men bygger på naturprodukter. Det er imidlertid en misforståelse, fordi der kan være bivirkninger, og fordi naturmedicin kan påvirke virkningen af anden medicin, som indtages samtidig. Naturlægemidler bør omgås med lige så stor varsomhed som anden medicin, skrives der i årsberetningen.

En undersøgelse af medicinindtagelse på ældreinstitutioner i Skåne viser, at to ud af tre behandles med mindst 10 lægemidler. Det er bekymrende, da de indbyrdes muligvis kan skade hinanden, og da omsætningen i kroppen af så højt et lægemiddelfor-

brug kan forstærke bivirkningerne som for eksempel svimmelhed, som er skyld i faldulykker. Det anbefales, at der med faste mellemrum gøres status over lægemidler hos den enkelte. En anden undersøgelse fokuserer på højt lægemiddelforbrug hos hjemmeboende ældre i Europa, en undersøgelse, som også har påvist uhenigtsmæssig brug af lægemidler hos den enkelte.

Brug af sovetabletter er fortsat udbredt verden over hos midaldrende og ældre. Tidligere var det almindeligt, at en sygeplejerske på aftenrunde spurgte nyindlagte patienter, om de ville have noget at sove på, det var almindeligt acceptabelt. Det er nu klarlagt inden for geriatrien og søvnforskningen, at fast forbrug af sovemedicin hos især

ældre ikke er omkostningsfrit. Sovemedicin har virkninger, som rækker langt ind i de følgende dages tilstand. Der er træthed og funktionsnedsættelse morgenen efter. Bivirkninger kan hos ældre sovemiddelbrugere være: Natlig faldtendens, svimmelhed og hukommelsespåvirkning. Derimod er gevinsterne ved sovemedicin beskedne. Man opfordrer lægerne til at tage en snak med patienterne i stedet for vanemæssigt at skrive sovemedicin ud.

TL

Bøj de kolde regler med sund fornuft og varme hænder

Af **Anette Samuelson**

Sosu-hjælper

Hedekovvej 27, Lystrup

SPAREKATALOG: Rådmand for Sundhed og Omsorg Dorthe Laustsen og områdechef for Lokalcenter Hjortshøj/ Sønderkovhus Inge Hedegaard skriver i Stiftstidende 15. juli at "pleje er vigtigere end papirarbejde, og den megen dokumentation er en belastning for lokalcentrene, da den fylder meget i dagligdagen." Derfor har Inge Hedegaard bøjet reglerne med varme hænder, således at beboerne ikke går for lud og koldt vand, men prioriteret plejen frem for dokumentationen.

De øverste chefer i Magistratsafdelingen - politiske såvel som administrative - har sagt det mange gange før: Sund fornuft er vigtigere end at følge stive regler. Der er endda eksempler på, at det virker i praksis.

Vores tidligere afdelingsdirektør Bent Peter Larsen, nu direktør i Randers Kommune, udtaler i personalebladet P3: "Ifølge kommunens personalepolitik, ledelsesgrundlag og -værdier giver vi folk (personalet) frihed under ansvar, og jeg håber, det er det generelle billede. For det er selvfølgelig vigtigt, at personalet har opbakning til at træffe beslutninger."

Han blev interviewet på baggrund af en artikel om en hjemmehjælper, der på fornem vis kunne lede sig selv

og træffe den for situationen rigtige beslutning - at ryge en cigaret med en pårørende, der havde brug for det.

Desuden sagde han: "Hvis vi mener noget med vores værdibaserede ledelse og selvledelse, så handlede hun helt rigtigt, selv om hun samtidig bryder reglerne. Jeg håber, at hun fortsætter med at ryge med manden på trods af vores skærpede rygepolitik."

Samtidig håbede han, at det var og er en generel holdning i den centrale og decentrale ledelse. Kort sagt mente Bent Peter Larsen, at værdibaseret ledelse i sundhed og omsorg er at bøje de kolde regler med varme hænder.

Afdøde rådmand Niels Erik Eskildsen var en fremsynet leder, der også forstod at provokere med kloge ord: "Det nytter ikke længere, at vi med kvalitetsstandarder eller strikse arbejdsmiljøregler i hånden skaber en afstand til borgeren. Man kan noget provokatorisk stille spørgsmålet, om vi giver hjemmehjælpen for vores eller for borgerens skyld?"

Når Inge Hedegaard vælger at prioritere beboernes livskvalitet højere end reglerne om dokumentation, respekterer hun samtidig beboernes forskellighed - ingen af de interviewede har klaget. Hun er et forbillede for såvel områdechefer som personalet i ældreplejen, da vi tydeligt ser, at holdningen matcher Bent Peter Larsens "Bøj reglerne med varme hæn-

der”. Inge Hedegaard har samtidig overholdt de tre værdier, som hun er pålagt at arbejde efter: “Troværdighed - Respekt - Engagement.

Troværdighed: Vi lægger vægt på kvalitet og tænker i helheder og sammenhæng.

Respekt: Vi værdsætter forskellighed og rummelighed

Engagement: Vi går forrest og gør en positiv forskel.

Bent Peter Larsen siger videre: “Åbenhed og debat gør enhver organisation stærkere og skaber udvikling. Derfor er der behov for, at vi styrker debatkulturen i Afdelingen for Sundhed og Omsorg.”

Hvor er beboere og personale heldige i Århus Kommune med sådanne ledere, der styrker debatten ved at stå

frem og fortælle, at reglerne bøjes med varme hænder for at sikre den optimale kvalitet i omsorgen.

Så kære kollegaer, kursen er sat. Når I er hos borgerne/beboerne, så tænk på, at “vi skal prioritere menneskelige behov højere end regler. Vi skal navigere imellem regler, tidspres, sund fornuft, borgernes ønsker og livskvalitet samt personalets dømmekraft.”

Der er værdibaseret ledelse, som viser vejen frem mod selvledelse og bedst af alt, det er en klar holdning i magistratsafdelingen for Sundhed og Omsorg.

*Læserbrev fra Århus Stiftstidende
den 18. juli 2006,
gengivet med brevskriverens tilladelse.*

Aktuelle Noter

Aktuelle Noter nr. 14

Angreb på Satspuljen

SF's gruppeformand Ole Sohn går nu til angreb på Satspuljen, som han mener konsekvent år for år øger uligheden i Danmark.

“Den der honningkrukke betales jo af de absolut dårligst stillede i samfundet, og jeg har det dårligere og dårligere med måden, puljen fungerer på. Den kan ikke køre evigt. Så bliver forskellen mellem overførselsindkomsterne og det øvrige samfund for stor. Og jeg mener, at vi nærmer os grænserne for, at vi må se på den. Det tror jeg en kommende centrum-venstre-regering bliver nødt til”, siger han til Politiken.

Aktuelle Noter har spurgt Ole Sohn, hvorfor ændringerne skal afvente et regeringsskift. Hertil svarer han: “Det er udtryk for, hvad der er muligt. Der er jo ikke flertal for at nedlægge puljen i dag. Hvis SF trækker sig ud nu, ville det ikke ændre noget. Derfor vil vi rejse en debat om, hvorvidt det er fair, at det alene er de dårligst stillede, der skal finansiere disse ydelser. Hvorfor ikke også almindelige indkomster, der jo har glæde af skattestoppet?”

I 1980'erne droppede den borgerlige Schlüter-regering den faste regulering af alle overførselsindkomsterne undtagen folkepensionen. Satspuljen

blev indført af V, K, S, RV, SF, CD og Kristeligt Folkeparti i 1990. Forliget betød, at alle overførselsindkomster nu reguleres med den såkaldte satsreguleringsprocent, der beregnes på basis af lønudviklingen minus 0,3 pct., der overføres til Satspuljen. Denne pulje skulle oprindeligt sikre, at pengene kom tilbage til modtagerne af overførselsindkomster i form af støtte til projekter, organisationer og institutioner på området. Pengene fordeles af forligspartierne, men fordelingen går langt ud over den oprindeligt tiltænkte gruppe. I 2003 blev forliget åbnet, og Dansk Folkeparti kom med i forligskredsen. Enhedslisten har hele tiden stået uden for forliget.

Men hvis satspuljen bortfalder, hvordan vil SF så sikre, at der sker en årlig regulering af samtlige overførselsindkomster? “Puljen er vedtaget med et bredt flertal, og det kræver en offentlig debat, at ændre det til en regulering fuldt ud i forhold til pris- og lønudviklingen”.

Og hvad så med de projekter, institutioner og organisationer, der hidtil har fået penge fra Satspuljen? “Satspuljen har sin historie fra Nyrup-regeringen, og bevillingerne herfra skal

afløses af bevillinger fra Finansloven”, siger Ole Sohn.

Selv om Socialdemokraterne langt hen ad vejen er enige med SF i dette spørgsmål, tøver partiet netop, fordi forliget om Satspuljen, som nævnt, sikrer en vis regulering af overførselsindkomsterne. Også i andre partier tales der om, at bevillingerne fra puljen er baseret på lobbyarbejde og vennetjenester. Dog er forligspartierne enige om, at den største del af pengene fremover skal gives i puljer med bestemte formål, som alle kan søge på lige vilkår.

Hvis folkepensionen var blevet reguleret med den fulde lønudvikling siden 1990, ville alle folkepensionister i år få 4.476 kr. mere i pension. Og i alt ville danskere på overførselsindkom-

ster få 6,7 mia. kr. mere i år, hvis de siden 1990 havde været reguleret med lønudviklingen, viser tal, som Finansministeriet har beregnet for Enhedslisten.

Satspuljen rummede i år ca. 1 mia. kr. til fordeling på social-, sundhedsarbejdsmarkeds- og integrationsområdet. Der blev den 23. oktober indgået forlig om bevillingerne for de kommende fire år på det sociale område, svarende til 687,4 mio. kr. i 2007. ”Ældreområdet og øvrige initiativer” tildeles næste år 103,7 mio. kr. Videnscenter på Ældreområdet har fået 1,0 mio. næste år og 1,4 mio. kr. i 2008

Kilde: *Politiken* 29.10.2006.

Aktuelle Noter nr. 14

Hospicer afviser hver anden

Otte ud af ti af landets hospicer må skuffe hver anden ansøger. Særlig slemt ser det ud i København, fremgår det af en rundringning, gratisavisen 24timer har foretaget. Men i Ældre Sagen regner man med et stort mørketal, idet mange opgiver på forhånd.

Politikerne vedtog i slutningen af 2004, at der skulle etableres 12 hospicepladser i hvert af de nuværende amter, men pladserne er langtfra etableret endnu. Det skyldes, at det er meget besværligt og omkostningskrævende at etablere et nyt hospice.

Et hospice er normalt en selvejende institution, og det engangsbeløb, som staten giver til etablering, dækker kun en fjerdedel af udgifterne.

Formanden for de kommende regioner, Bent Hansen, lover, at hospicerne ikke skal være bange for at blive glemt i overgangen fra amter til regioner. ”I regionerne vil vi også indskærpe, at de skal leve op til de 180 pladser, som er vedtaget på landsplan”, siger han.

Et nyt hospice, *Anker Fjord Hospice*, er åbnet i Hvide Sande i Vestjylland med plads til 12 beboere. En lokal entreprenør har doneret de 20 af de 32 mio. kr., byggeriet har kostet.

Hver lejlighed er på 60 kvadratmeter, alle med panoramaudsigt over fjorden og retten til at have egne møbler og malerier med. Hospicet, der også kan tilbyde psykolog, fysioterapi, mas-

sage og spabad, drives af Kræftens Bekæmpelse.

Kilder: *Berlingske Tidende* 13.10. og *24timer*, 16.10.2006.

Aktuelle Noter nr. 14

Katastrofal mangel på ældrepersonale

Seks ud af ti kommunaldirektører fra de nye storkommuner mener, at det i de næste fire år bliver endnu sværere at rekruttere personale til ældresektoren.

Det fremgår af en rundspørge, Dicar har gennemført for Ugebrevet A4. Allerede nu har mange kommuner store rekrutteringsproblemer, og formanden for Foreningen af Socialchefer, Ole Pass, kalder manglen på hænder i ældresektoren for "det største enkeltstående velfærdsproblem overhovedet".

Ifølge en undersøgelse fra juni foretaget af Ugebrevet A4 ligger social- og sundhedshjælperne i bunden som det fag med den laveste prestige. FOA's formand, Dennis Kristensen, skønner, at der er behov for rundt regnet en mia. kr. mere om året for dels at få kvaliteten i hjemmeplejen tilbage til niveauet i 2002, dels løfte kvaliteten parallelt med den almindelige velstandsstigning. I dag er der 106.000 ansatte i ældreplejen, og frem til 2015 drejer det sig om ekstra 6-7.000 fuldtidsstillinger.

"Ældre fylder meget i valgkampen, mens området endnu ikke er udsat for det kollektive pres, vi ser på børne-

området. Men det kommer, vi får et pres, vi slet ikke har oplevet skyggen af endnu. Curlinggenerationen vil ganske enkelt ikke acceptere, at deres forældre mistrives", siger FOA-formanden.

Dennis Kristensen mener, at en del af løsningen er højere løn til de ansatte. Heri er professor Jørgen Goul Andersen, Aalborg Universitet, ikke enig. På Videnscenter på Ældreområdet's temaeftersmiddag 24. oktober sagde han: Glem alt om økonomiske incitamenter, men læg vægt på arbejdets meningsfuldhed. Managementterminologien har taget overhånd. Det har ikke smadret indholdet i ældresektoren, men påvirket dens image fælt". Heri var seniorforsker Merete Platz, Gerontologisk Institut, enig.

Tal fra en stor nordisk hjemmehjælpsundersøgelse fra 2005 viser bl.a., at 30 pct. af de danske hjemmehjælperne føler sig pressede, at 25 pct. ikke finder, at den afsatte tid er tilstrækkelig, 16 pct. mener, at det er blevet sværere at møde modtagernes behov – og her skiller Danmark sig markant negativt ud – 45 pct. føler ikke at ledelsen tror på dem - der er således kommet mere styring og kontrol i arbejdet - og 30 pct. føler, at de har

fået mundkurv på – at man ikke er interesseret i at høre deres mening. “Prestigen betyder utrolig meget, men det er også et ledelsesmæssigt problem, hvis medarbejderne føler sig udstyret med et hold-kæft-bolche. Måske skulle man tænke i større frihedsgrader”, sagde hun.

Mange offentligt ansatte – herunder hjemmehjælperne – er bange for frit at melde ud om deres arbejdsplads, viser en undersøgelse fra 440.000 offentligt ansatte, udført af FOA, Fag Og Arbejde. Mange frygter at blive frosset ud af kolleger, blive truet til at tie eller simpelthen blive fyret. Justitsmi-

nisteriet har derfor udsendt en pjeces om forholdene, når ansatte føler det nødvendigt at ytre sig offentligt. Højesteretsdommer Peter Christiansen, som har været pennfører for pjecen, mener, at der er større behov for viden om de præcise regler for de ansattes ytringer – både for ledere og ansatte. Derfor er pjecen kun et skridt i den rigtige retning.

Kilder:

Morgenavisen Jyllands-Posten 15.10, DR TV-avisen 18.10, Weekendavisen 20.10., Ritzau 29.10. og DR Radioavisen 30.10.2006

Se PowerPoint-præsentationerne fra temaeftermiddagen på:

<http://www.aeldreviden.dk/fagomraader/omsorg/temaeftermiddag.hjemmehjaelp/temaefterm.hjemmehjaelp.goul.html>

Jeppe Agger Nilsens og Jørgen Goul Andersens bog *”Hjemmehjælp. Mellem myter og virkelighed”* kan bestilles på Syddansk Universitetsforlag, tlf. 6550 1741

Aktuelle Noter nr. 14

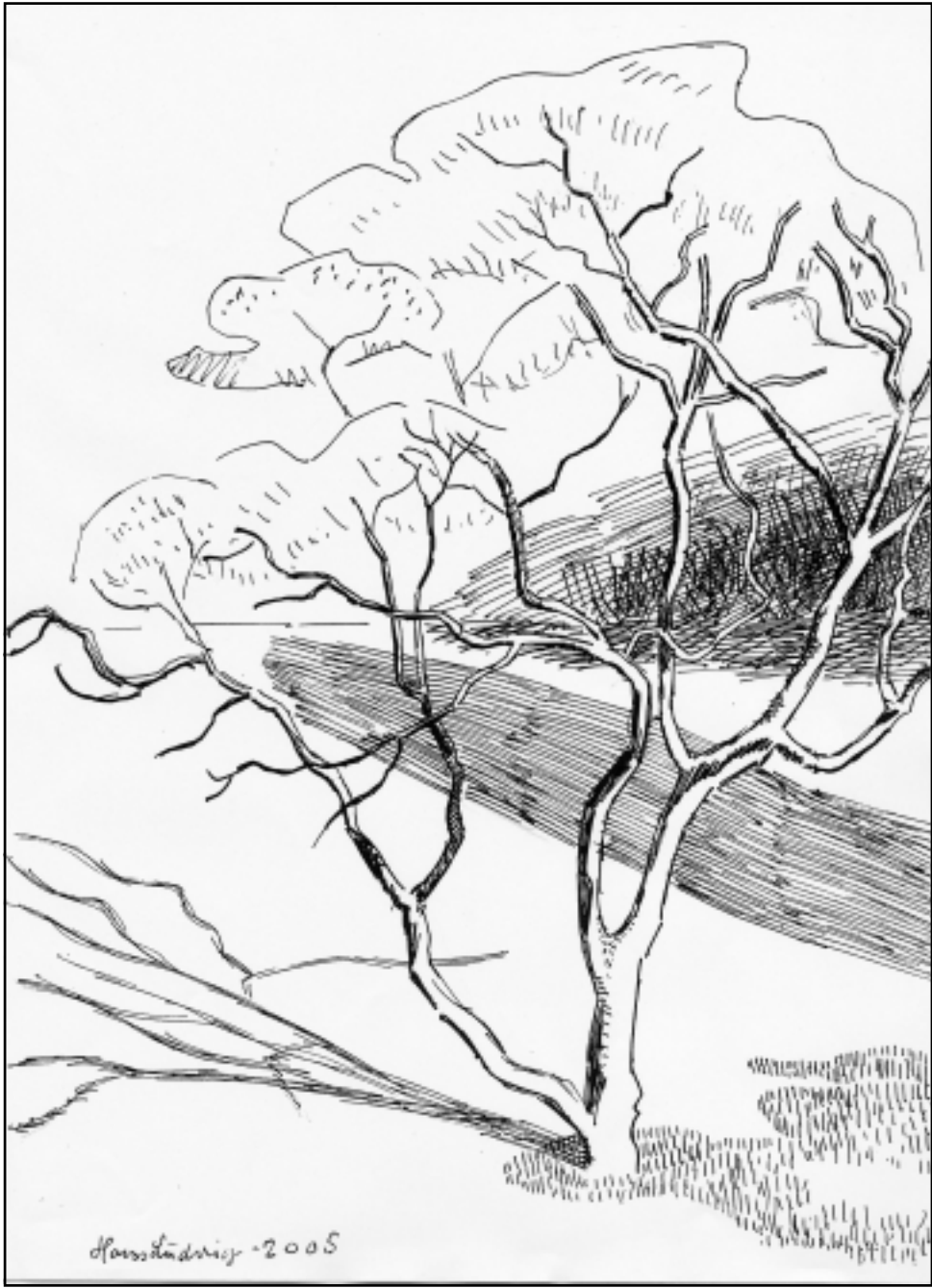
Kvinder rammes af skattefidus

Kvinderne bliver tabere ved de nye regler om deling af pensioner ved skilsmisse, der træder i kraft til nytår.

For mange danske ægtepar har belånt friværdien i deres hus og flyttet pengene over på en ratepension, der af skattemæssige årsager typisk står i mandens navn. Men nu kan ejeren af pensionen tage den ud ved skilsmisse. Hermed mister kvinden ikke blot retten til halvdelen af pengene på pensionsopsparingen, hendes andel

af huset er også mindre værd, fordi friværdien er flyttet væk. “Loven griber afgørende ind i de allerede etablerede formueforhold mellem landets ca. en mio. ægtepar, som har indrettet sig ud fra de gældende regler”, siger familieretsadvokat Jørgen U. Grønbog. Efter hans mening er der hos ca. 100.000 danske par så store forskelle mellem mandens og kvindens pension, at en skilsmisse efter nytår vil føre til helt urimelige resultater.

Kilde: *Politiken 25.10.2006.*

Frivilligt arbejde lever af lyst og dør af pligt

Ældresektoren har med den stigende levealder dækket et stigende behov for frivilliges indsats på idræts- og kulturområdet og på det sociale område. Et behov, der spænder fra det livsnødvendige til det livsberigende, skriver Poul Riis i forordet til ÆldreForums nyeste bog med den sigende titel: Ældre og den frie frivillighed.

ÆldreForum har valgt at udvælge nogle eksempler, som kan give inspiration og belyse frivillighed - ikke dækkende for emnet, men udvalgt således, at frivillige netop kan føle sig inspireret af, at arbejdet er frivilligt og ikke gennemorganiseret gennem større organisationer. Poul Riis, formand for ÆldreForum, kalder de frivillige, som arbejder bedst i mindre grupper, der på egen hånd påtager sig konkrete opgaver i nærsamfundet, for "frie fugle" og "gode medborgere". Det er med tanke på disse lokale fællesskaber, at ÆldreForum har udgivet: **Ældre og den frie frivillighed - inspiration til indsats af og for ældre.**

Hvem hjælper hvem? Spørger korphærschef Bjarne Lenau Henriksen, Kirkens Korshær i overskriften på sit meget træffende og tankefyldte indlæg om at respektere sine

medmennesker og mødes med dem på lige fod, når man er besøgsven. Der skulle jo nødvendigvis komme besøgsfre ud af det, skriver han i en morsom case om en såkaldt "ensom", der ikke hurtig nok kan komme hjem til den velsignede fred i egen stue, når han har været ude for at handle. Kernen i alt ordentligt frivilligt arbejde er derfor den frivilliges ydmyghed over for det menneske, der skal "hjælpes". Den frivillige skal komme med sig selv og være parat til at blive en anden. Man skal være parat til at tage imod, til at udvikle sig i en næsten betingelsesløs fordomsfrihed. Hvis man gerne vil forandre andre, skal man blive hjemme, mener Bjarne Lenau Henriksen.

Det frivillige arbejde har en meget vigtig funktion i dagens samfund: Det er en protest imod, at vi lader livet skrumpe så meget, at vi ikke længere ved, at vi er hinandens nødvendighed.

Det er i mødet med det andet menneske, vi bliver til, det er der, vores identitet skabes, det er dér, vi får så meget indhold og dybde i vore liv, at vi ikke kun behøver at tænke på og være optagede af os selv, skriver korphærschefen. Han henviser til K.E. Løgstrups tanker og livsfilosofi: "Den enkelte har aldrig med et andet menneske at gøre, uden at han holder noget af dets liv i sin hånd."

Frivilligt arbejde, hvor frivillige og ulønnede medarbejdere går ud i samfundet og gør godt, lever af lyst og dør af pligt, advarer han og ridser sine betæneligheder op mod at lade frivillige overtage noget af plejepersonalets arbejde med trøst og anden medmenneskelig omsorg på vore hospitaler og plejecentre. Samtidig med, at sundhedspersonalet frigøres til fagligt arbejde, betyder det mekanisering og umenneskeliggørelse af det professionelle arbejde, hvis den medmenneskelige del forsvinder, advarer Bjarne Lenau Henriksen..

Gamle som ressource for hinanden. Det gode medborgerskab praktiseres af pensioniststudiekredsene i Viborg. Ergoterapeut **Ulla Brita Gregersen** har gennem 30 år arbejdet med **Viborgpensionisterne** og hun fortæller om det fællesskab og netværk, de gamle i Viborg har praktiseret gennem mange år. Netværket har haft betydning for samhørigheden i byen, for de enkelte borgere og for de mange pensionister, der gennem årene har udgjort en del af netværket. Idégrundlaget med studiekredsene er at lytte til de gamle, finde ud af, hvad de har lyst til – og dernæst at inspirere dem til at turde disse ting. Studiekredsene er nabo til en skole og deltager aktivt med en hjælpende hånd, som når en hel klasse skal lære at strikke, bliver der sendt bud til pensionisterne om at komme over og hjælpe. Ofte drager pensionisterne ud på besøg og opdagelse i virksomheder i egen by, besøgte engang byretten for at overvære pådømmelse af et tasketyveri. I stedet for at høre om, hvordan de gamle har

det i andre lande, rejser de ud en gang om året for ved selvsyn at sætte sig ind i forholdene. Det er blevet til 30 rejser på 30 år, og de er kommet langt omkring og har fået kontakter mange steder og modtaget genbesøg. Ulla Brita Gregersen skriver, at Viborgpensionisterne trods den store forskellighed er enige om én ting:” De vil kaldes gamle for dermed at værne om den respekt for livsvisdom og erfaring, som dette ord rummer”. I en inspirationsliste på seks sider med omtale af nogle af de projekter, som Viborgpensionisterne har arbejdet med gennem årene, kan ses, at de også er frivillige som led i integration af indvandrere og flygtninge.

Socialrådgiver og tidligere beboerrådgiver Jytte Lemche skriver om sine erfaringer fra det frivillige arbejde, hun havde med at gøre i sine mange år som beboerrådgiver. Hun mener, det er nødvendigt med en nøgleperson, der kan gå ind som konfliktløser, inden der opstår knuder i samarbejdet. Samtidig peger hun på, at de bedste måder til at udvikle de frivillige skabes ved at tilbyde overordnede muligheder for at dygtiggøre, udvikle og hjælpe dem. Hun advarer også mod, at den offentlige sektor skal styre det frivillige arbejde, for så forsvinder frivilligheden.

Det frivillige arbejde i Danmark er nært knyttet til organisations- og foreningslivet. Det forgår overalt som bærende kraft inden for kulturelle og idrætslige tilbud og politisk og socialt arbejde. Frivilligt arbejde udføres af alle aldersgrupper – på nær de alleryngste – og til glæde og gavn for alle aldersgrupper. Ifølge en nylig under-

søgelse af frivilligt arbejde (Socialforskningsinstituttet, 2006) har 35 procent af befolkningen udført frivilligt arbejde inden for det seneste år. Danskerne bruger i gennemsnit 17 timer om måneden på frivilligt arbejde. Den uformelle hjælp, som består af praktisk hjælp til personer uden for husstanden, involverer over halvdelen af befolkningen. Det er hovedsagelig yngre og midaldrende, der yder uformel praktisk hjælp til ældre slægtninge og børnebørn, mens midaldrende og ældre yder økonomisk hjælp, typisk til børn.

ÆldreForums bog: **Ældre og den frie frivillighed** indeholder også et afsnit om regler og rammer for tilskudsmuligheder til frivilligt arbejde efter servicelovens §115 og et afsnit med et charter for samspil mellem det frivillige Danmark/Foreningsdanmark og

det offentlige, der er udarbejdet i 2001. Et sæt overordnede spilleregler, hvor der er formuleret en række punkter om værdier og samspil, her kan læses som et punkt: **Der er brug for en omfattende og alsidig frivillig indsats, men den skal ikke erstatte den offentlige indsats.** Bogen slutter med et 20 siders idékatalog med eksempler på det gode medborgerskab og frivilligt arbejde **uden for organisationer.** Her er mange gode tiltag, som kan være til inspiration og eftertanke.

Ældre og den frie frivillighed er en meget oplysende og god publikation på 60 sider. Den kan rekvireres gratis ved henvendelse til ÆldreForum, telefon 6548 4050, e-mail: aef@aeldreforum.dk

Traute Larsen

Frivilligt arbejde og §115-redegørelse

Der er meget stor interesse for det frivillige arbejde fra statens og kommunernes side.

Lovgivningsmæssigt er det frivillige sociale arbejde tilgodeset i lov om social service §115, hvorefter kommunen og tidligere også amtskommunen samarbejder med frivillige sociale organisationer og foreninger. Der afsættes et årligt beløb til støtte af frivilligt socialt arbejde. Rammerne for samarbejdet fastsættes i den enkelte kommune og tidligere også amtskommune. Socialministeriet har udsendt den årlige § 115-redegørelse om samarbejde mellem kommuner og frivillige organisationer om socialt arbejde.

Det er et konsulentfirma, der har udarbejdet publikationen, som har udvalgt nogle eksempler på frivilligt arbejde, der har fået støtte efter § 115. Den er delt i en række tiltag, hvor der gøres rede for, hvilke problemer der har været, og hvor det er gået godt med samarbejdet.

Frivillighedscentre kan være omdrejningspunkt for samarbejde. Der vises forskellige modeller på samarbejde i både netværk og Frivillighedscentre.

Center for Frivilligt socialt arbejde i Odense udgiver et par gange om året et kursuskatalog med tilbud om kurser, der kan søges af frivillige gennem

deres organisation/forening. Kurserne er gratis, der skal dog betales en mult, hvis man optages på et kursus og derefter bliver væk. Transport til og fra kursusstedet må man selv betale eller søge sin forening om tilskud til.

FUAM har kursuskataloger og §115-redegørelsen: "Barriere og udviklingsmuligheder", Samarbejde mellem kommuner og frivillige organisationer om socialt arbejde. Begge kan lånes ud.

TL

Aktuelle Noter nr. 14

Ny frivillighedskultur

Hver fjerde dansker over 60 år arbejder i dag frivilligt, og tallet er stigende, viser en ny undersøgelse fra Socialforskningsinstituttet. "Der er en generel stigning i frivillighed i samfundet, men den er mest markant hos ældre, og det skyldes formentlig først og fremmest, at de ældre har fået mere overskud", siger seniorforsker Inger Koch-Nielsen, der er en af forfatterne bag undersøgelsen.

Fra at være en retrætepost er frivilligheden blevet en naturlig del af en stadig mere aktiv alderdom. Hos Ældre Sagen forventer man at gå fra 9.100 til 15.000 frivillige inden for de næste par år, og Mellemløst Samvirke modtager hver uge opkald fra fem nye ældre, der gerne vil sendes

ud i verden for at hjælpe fattige. De nye frivillige forlanger nye udfordringer og muligheden for at bruge den faglige viden, som de har samlet gennem et langt arbejdsliv.

Seniorforsker *Ulla Habermann* fra Københavns Universitet, som har forsket i frivillighed i mere end 20 år, ser den nye frivillighedskultur som udtryk for, at det frivillige arbejde i højere grad end tidligere er identitetsskabende for ældre. "Mange begrundes deres frivillige arbejde med, at de føler, de ikke er færdige med at aflevere noget til samfundet. Samtidig er der et udbredt behov hos mange for fortsat aktivitet og indhold i hverdagen, når arbejdslivet slutter, og det er organisationerne blevet bedre til at udnytte", siger hun.

Kilde:

Kristeligt Dagblad 24.10.2006.

Aktuelle Noter nr.13

Ny direktør for EGV

Ensomme Gamles Værn har ansat kultursociolog, ph.d. *Christine E. Swane* som direktør. Det sker kun en måned efter, at hun tiltrådte en nyoprettet stilling som forskningsleder i

EGV for at styrke fondens forskningsindsats inden for fattigdom og social nød blandt gamle mennesker. *Christine E. Swane*, som nu varetager begge funktioner, har knap 20 års forskningserfaring inden for gerontologien – bl.a. som leder af Gerontologisk Institut.

Der indkaldes til ordinær
Generalforsamling i FUAM

Onsdag den 14. februar 2007 kl. 16.30 – 18.00

*I Dagligstuen på Lokalcenter Møllestien,
Grønnegade 10, Århus C*

Dagsorden ifølge vedtægterne:

1. Valg af dirigent
2. Bestyrelsens beretning
3. Forelæggelse af det reviderede regnskab for 2006
4. Fastlæggelse af kontingent for 2008
samt godkendelse af budget for 2007
5. Valg af medlemmer til bestyrelsen
På valg er: Tove Holm
Søren-Peter Pedersen
Traute Larsen
6. Valg af suppleanter til bestyrelsen
Suppleanter er: Birthe Grønhøj
Børge Helmer
7. Valg af to interne revisorer
Revisorerne er: Jens-Erik Jørgensen
Henning Gøtzsche
8. Indkomne forslag
9. Eventuelt

*Efter generalforsamlingen vil der være
et oplæg af tandplejer Camilla Friis*

Kommende møder

Tema:

Vi fortsætter gennemgangen af efterårets tema om
Århus kommunes værdisæt, der består af tre søjler:
Troværdighed, Respekt og Engagement

Onsdag den 10. januar 2007

Hvordan skabes engagement?

Onsdag den 14. februar 2007

Ordinær generalforsamling

Foredrag om tandsundhed ved

Tandplejer Camilla Friis

Onsdag den 14. marts 2008

Vi tager hul på forårets tema:

Frivilligt arbejde

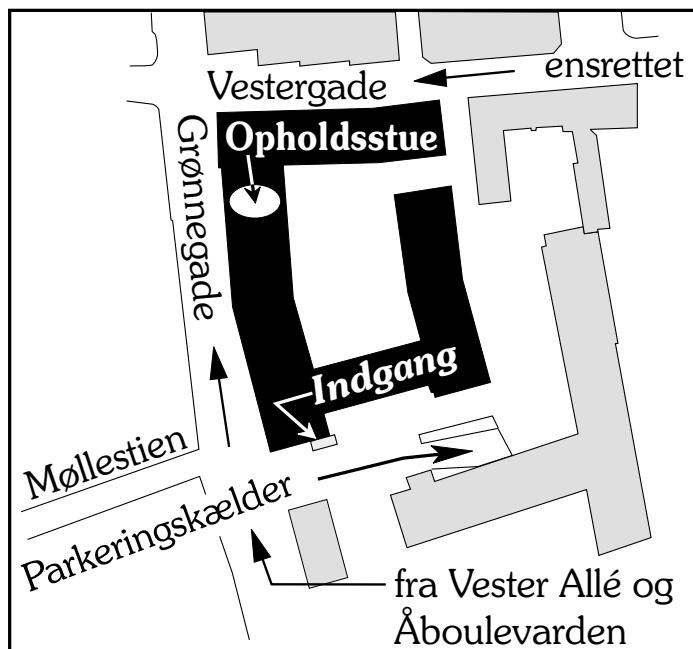
Sted: Dagligstuen

i Lokalcenter Møllestien

Grønnegade 10, Århus C

Tid:kl. 16.30 - 18.00

(se kortskitse på bagsiden af omslaget)

Her finder du FUAM

Sekretariatet:

Tove Holm
Åkrogs Strandvej 43
8240 Risskov
Telefon 8617 9065
E-mail: toveholm@webspeed.dk

Foreningens gironummer:
572-6646